

AGENCIJA ZA SIGURNOST HRANE BiH
Food Safety Agency of B & H

SMJERNICE
ZA REGISTRACIJU
OZNAKA IZVORNOSTI,
ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA
I TRADICIONALNOG
UGLEDA HRANE

2010.

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine

Smjernice za registraciju oznaka izvornosti, zemljopisnog podrijetla i tradicionalnog ugleda hrane

u skladu s

Pravilnikom o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 27/10) i Pravilnikom o oznakama tradicionalnog ugleda hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 27/10)

Smjernice za registraciju oznaka izvornosti, zemljopisnog podrijetla i tradicionalnog ugleda hrane

Izdavač:

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine
Agencija za sigurnost hrane
Dr. Ante Starčevića bb, 88000 Mostar
E-mail: agencija@fsa.gov.ba
Web: <http://www.fsa.gov.ba>

Autori:

Doc.dr.sci. Sejad Mačkić
Mr.sci. Dragan Brenjo
Mr.sci. Nijaz Bajramović

Lektor:

Tamara Čapelj

Dizajn, prelom, tisak:

IC štamparija d.o.o. Mostar

Tiraž:

3500 primjeraka

Mostar, 2010. godine

Predgovor

Na međunarodnom tržištu velika je konkurencija u plasmanu prehrambenih proizvoda. U toj borbi za konkurentnost sve više se cijene tradicionalni proizvodi, odnosno proizvodi čija posebna svojstva proizlaze iz vrijednosti njihovih sastojaka, načina proizvodnje i prerade te podneblja iz kojega dolaze. Veća edukacija o nutritivnim i protektivnim svojstvima hrane te povećana kupovna moć potrošača u Europskoj uniji utjecali su na povećanje potražnje za tim prehrambenim proizvodima koji su nezaobilazni dio kulture i tradicije nekog kraja. Tradicionalni proizvodi pomažu i promicanju nacionalne gastronomske i turističko-ugostiteljske ponude.

Jedna od posljedica globalizacije je pojava da se tradicionalni prehrambeni proizvodi iz pojedinih dijelova svijeta sve više kopiraju i na tržište plasiraju kao izvorni.

Da bi spriječila takav vid nelojalne konkurencije, koja obeshrabruje proizvođače i dovodi potrošače u zabludu, Europska unija je usvajanjem uredbi Vijeća (EEZ) br. 2081/92 i 2082/92 iz 1992. godine počela stvarati sustav zaštite i podizanja vrijednosti proizvoda s posebnim svojstvima i odlikama koji proizilaze iz tradicionalnih načina njihovog pripremanja i imaju tzv. tradicionalno obilježje.

Uredbama (EK) br. 509/06 i 510/06 usvojenim 20. ožujka 2006. i uredbama Vijeća br. 1898/06 i 1216/07 kojima se pobliže propisuju pravila za provedbu uredbi (EK) br. 509/06 i 510/06, Europska unija omogućila je i poljoprivrednicima iz zemalja izvan te asocijacije da kod njenih tijela pokrenu postupak za zaštitu svojih proizvoda. To znači da bi i hrana iz Bosne i Hercegovine, i pored toga što mi nismo članica EU, mogla nositi iste oznake kao i ona koja potječe iz Njemačke, Francuske ili bilo koje druge članice Unije. Na taj način se našim proizvodima otvaraju vrata tržišta od nekoliko stotina milijuna potrošača. Valja naglasiti da je preduvjet za zaštitu kod tijela EU prethodna zaštita oznaka po nacionalnom zakonodavstvu usklađenom s propisima EU. Ove su uredbe zamijenile uredbe Vijeća (EEZ) br. 2081/92 i 2082/92 iz 1992. godine.

Zbog svega toga, prehrambene proizvode koji imaju posebna svojstva i koji su priznati ne samo na domaćem nego i na međunarodnom tržištu

potrebno je zaštititi oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla ili oznakom tradicionalnog ugleda hrane.

Posljednjih su godina mnogi domaći proizvođači tradicionalnih proizvoda uvidjeli značaj registracije proizvoda koja imaju osobena svojstva i ugled te su već pokrenuli niz aktivnosti potrebnih za registraciju i zaštitu svojih proizvoda.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine je, u suradnji s nadležnim tijelima, temeljem Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04) predložila, a Vijeće ministara BiH na svojoj 113. sjednici donijelo Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 27/10) i Pravilnik o oznakama tradicionalnog ugleda hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 27/10) kojima se pobliže propisuje postupak zaštite oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka tradicionalnog ugleda hrane. Spomenuti su pravilnici usklađeni sa zakonodavstvom Europske unije i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, u kojem se Bosna i Hercegovina obvezala (članak 31. SSP-a) ispunjavati obveze iz područja zaštite zemljopisnih oznaka.

Donošenjem ovih pravilnika u Bosni i Hercegovini uspostavljeni su propisi kojima se domaćim proizvođačima, kao subjektima u poslovanju s hranom u svim fazama proizvodnje, prerade, obrade i distribucije, omogućuje da hranu koja zadovoljava odredbe ovih propisa zaštite, registriraju i s prepoznatljivim oznakama plasiraju na tržište.

Time se neizravno ostvaruje i jedan od prioriternih ciljeva poljoprivredne politike, a to je podizanje razine konkurentnosti domaće proizvodnje.

Kako bi postupak registracije bio što jasniji, Agencija za sigurnost hrane BiH odlučila je izraditi ove smjernice koje će na jednostavan i prihvatljiv način dati potrebne informacije o postupku registracije.

Tablica sadržaja

ZAŠTO BI TREBALO REGISTRIRATI OZNAKU IZVORNOSTI, OZNAKU ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA ILI OZNAKU TRADICIONALNOG UGLEDA?	7
ŠTO SE MOŽE REGISTRIRATI?	8
Generički nazivi	12
Homonimi	14
OZNAKA TRADICIONALNOG UGLEDA HRANE	14
PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA REGISTRACIJU	16
Tko može podnijeti zahtjev za registraciju?	16
Kome se podnosi zahtjev za registraciju i troškovi podnošenja zahtjeva?	17
Zadaci Povjerenstva	17
POSTUPAK REGISTRACIJE	19
UDRUŽIVANJE	17
IZRADA PROIZVOĐAČKE SPECIFIKACIJE	19
a) Naziv	21
b) Opis	21
c) Zemljopisno područje	22
d) Dokaz o podrijetlu	23
e) Postupak proizvodnje	24
f) Povezanost sa zemljopisnim područjem	25
g) Podaci o certifikacijskom tijelu	26
h) Posebne pojedinosti u vezi s označavanjem prehrambenog proizvoda	27
i) Sukladnost s važećim propisima koji se odnose na hranu	28
UTVRĐIVANJE SUKLADNOSTI	28
ZAHTJEV ZA REGISTRACIJU	29
POSTUPANJE PO ZAPRIMLJENOM ZAHTJEVU ZA REGISTRACIJU	30
Formalno ispitivanje zahtjeva	30
Prigovor	30
Postupanje po prigovoru	31
Registracija oznake	32
TRAJANJE POSTUPKA REGISTRACIJE	32
NAKNADNE IZMJENE I DOPUNE SPECIFIKACIJE	34
PRAVO UPORABE REGISTRIRANE OZNAKE	35
BRISANJE IZ REGISTRA KORISNIKA	36
TRENUTAČNO STANJE ZAŠTIĆENOSTI PREHRAMBENIH PROIZVODA U EU	36

ZAŠTIĆENI PROIZVODI PO DRŽAVAMA ČLANICAMA EU:.....	36
PRIMJERI REGISTRIRANIH OZNAKA NA RAZINI EU	37
Feta: Ovčji sir iz Grčke s oznakom izvornosti.....	37
Mozzarella di Bufala Campana: talijanski sir od bivoljeg ili kravljeg mlijeka koji ima oznaku izvornosti	39
Schwarzwälder Schinken (Schwarzwaldska šunka): tržišni proizvod s oznakom zemljopisnog podrijetla	39
Štajersko bučino ulje: tradicionalni specijalitet iz Štajerske s oznakom zemljopisnog podrijetla.	40
JEDINSTVENI DOKUMENT O ZAŠTITI OZNAKA IZVORNOSTI I OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA.....	42

ZAŠTO BI TREBALO REGISTRIRATI OZNAKU IZVORNOSTI, OZNAKU ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA ILI OZNAKU TRADICIONALNOG UGLEDA?

Pravilnikom o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane i Pravilnikom o oznakama tradicionalnog ugleda hrane propisan je postupak registracije oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka tradicionalnog ugleda hrane, sadržaj, oblik i način vođenja Registra oznaka izvornosti, Registra oznaka zemljopisnog podrijetla i Registra oznaka tradicionalnog ugleda prehrambenih proizvoda i sustav utvrđivanja sukladnosti.

Međutim, postavlja se pitanje zašto registrirati neku od ovih oznaka?

Navodimo nekoliko mogućih razloga:

- ⇒ prehrambeni proizvodi koji nose jednu od registriranih oznaka na tržištu spadaju u prehrambene proizvode više cjenovne kategorije;
- ⇒ stvaranje identiteta i prepoznatljivosti takvog prehrambenog proizvoda na domaćem i međunarodnom tržištu;
- ⇒ podizanje i postizanje stalne kvalitete prehrambenih proizvoda;
- ⇒ izravna veza proizvoda s određenim zemljopisnim područjem daje dodatnu vrijednost i prepoznatljivost tome području te pridonosi ruralnom razvoju, osobito udaljenijih i dislociranih područja;
- ⇒ osnivanje interesnih udruženja, ako ona još ne postoje, u svrhu zajedničkog nastupa na tržištu, odnosno zajedničke promocije prehrambenog proizvoda;
- ⇒ svi proizvođači i/ili prerađivači koji se nalaze na definiranom zemljopisnom području, a ispunjavaju uvjete navedene u specifikaciji, imaju pravo rabiti registriranu oznaku;
- ⇒ registrirana oznaka ne može postati generička (uobičajena);
- ⇒ registrirana oznaka zaštićena je od:
 - bilo kakve izravne ili neizravne komercijalne uporabe registrirane oznake za prehrambene proizvode koji nisu obuhvaćeni registracijom, kao i za proizvode slične proizvodima registriranim pod tom oznakom, ili uporabe oznake u mjeri u kojoj to iskorištava ugled zaštićene oznake;
 - zlouporabe, oponašanja ili uporabe za stvaranje zablude, čak i kada je naznačeno pravo podrijetlo prehrambenog proizvoda, uključujući uporabu zaštićenog naziva u prijevodu

ili popraćenog izrazima kao što su: „stil“, „tip“, „način“, „po postupku“, „metoda“, „kao što se proizvodi u“, „imitacija“ ili slično;

- bilo koje lažne informacije koje mogu dovesti u zabludu potrošača glede pravog podrijetla, prirode ili suštinske kakvoće prehrambenog proizvoda, istaknute na unutarnjoj ili vanjskoj ambalaži, materijalu ili dokumentu koji se odnosi na proizvod i pakiranje proizvoda u kontejner, koji bi dao krivi dojam o podrijetlu proizvoda;
- bilo kojeg drugog postupka koji može dovesti u zabludu potrošača glede pravog podrijetla prehrambenog proizvoda.

ŠTO SE MOŽE REGISTRIRATI?

Pravilnici se primjenjuju na sve prehrambene proizvode namijenjene prehrani ljudi, osim proizvoda vinskog sektora, izuzimajući vinski ocat, i jakih alkoholnih pića koji su uređeni posebnim propisima.

Prehrambeni proizvodi namijenjeni prehrani ljudi svrstani su u sljedeće kategorije:

1. Svježe meso (i iznutrice);
2. Mesni proizvodi (kuhani, soljeni, dimljeni i dr.);
3. Sirevi;
4. Ostali proizvodi životinjskog podrijetla (jaja, med, ostali mliječni proizvodi, ne uključujući maslac itd.);
5. Ulja i masti (maslac, margarin, ulja itd.);
6. Voće i povrće, žitarice u prirodnom stanju ili prerađeno;
7. Ribe, školjkaši, rakovi i njihovi proizvodi;
8. Ostali proizvodi (začini itd.);
9. Pivo;
10. Pića proizvedena od biljnih ekstrakata;
11. Kruh, pecivo, kolači, slastice, keksi i drugi pekarski proizvodi;
12. Tjestenina;
13. Prirodne gume i smole¹;
14. Senf¹;
15. Čokolada i drugi pripravci hrane koji sadrže kakao²;
16. Pripremljeni obroci²;

¹ Samo za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla

² Samo za registraciju oznaka tradicionalnog ugleda

17. Pripremljeni začinski umaci²;
18. Juhe i bujoni²;
19. Sladoledi i sorbeti².

Pravilnikom o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane štite se odnosno registriraju oznake ili nazivi prehrambenih proizvoda koji se odlikuju posebnim svojstvima koja proizlaze iz vrijednosti njihovih sastojaka, načina proizvodnje i prerade te podneblja iz kojega dolaze.

Oznaka izvornosti naziv je regije, određenog mjesta ili u posebnim slučajevima zemlje, koji se rabi za označavanje prehrambenog proizvoda:

- 1) koji potječe iz te regije, određenog mjesta ili zemlje,
- 2) čija kakvoća ili svojstva, bitno ili isključivo, nastaju pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine i
- 3) **čija se proizvodnja, prerada i priprema u cijelosti odvija u tom zemljopisnom području.**

Oznaka zemljopisnog podrijetla naziv je regije, određenog mjesta ili u posebnim slučajevima zemlje, koji se koristi za označavanje prehrambenog proizvoda:

- 1) koji potječe iz te regije, određenog mjesta ili zemlje,
- 2) koji ima posebnu kakvoću, ugled ili drugo obilježje koje se pripisuje njegovom zemljopisnom podrijetlu i
- 3) **čija se proizvodnja i/ili prerada i/ili priprema odvija u tom zemljopisnom području.**

Zemljopisno područje naziv je za područje koje mora biti razdvojeno i jasno definirano na detaljan i precizan način tako da se izbjegne svaka dvosmislenost.

U skladu s navedenim definicijama, oznake uvijek moraju ispunjavati uvjet povezanosti sa zemljopisnim područjem te stvarnu materijalnu povezanost. Kakva je i kojega opsega ta veza, ovisi o samoj oznaci koja se želi registrirati. Naime, oznaka izvornosti razlikuje se po intenzitetu povezanosti od oznake zemljopisnog podrijetla.

Kod oznake izvornosti su kakvoća odnosno svojstva proizvoda **uglavnom** ili **isključivo** određena zemljopisnim područjem. Stoga je

preduvjet da se proizvodnja i priprema i prerada odvijaju u definiranom zemljopisnom području. Oznaka izvornosti prema tome se može registrirati samo za proizvode koji se doista i proizvode u navedenom zemljopisnom području.

Kod oznake zemljopisnog podrijetla zahtijeva se da određena kakvoća, ugled ili neko drugo svojstvo proizlaze iz zemljopisnog područja. Stoga se unutar ograničenog područja mora odvijati samo proizvodnja i/ili prerada i/ili priprema.

Osim toga, moguće je zemljopisne nazive koji imaju dokazano tradicionalno obilježje, izniman ugled i dobro su znani registrirati kao oznake izvornosti i u slučaju kada sirovine za prehrambeni proizvod potječu iz područja koje je šire ili različito od područja prerade, pod uvjetom da:

- je područje proizvodnje sirovina ograničeno,
- postoje posebni uvjeti za proizvodnju sirovina i
- postoji sustav inspekcijske kontrole koji će osigurati provođenje tih uvjeta.

Sirovinama se u naprijed navedenom slučaju smatraju samo žive životinje, meso i mlijeko.

Pri donošenju odluke o tome koja se od oznaka želi registrirati (oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla) potrebno je uzeti u obzir sljedeće aspekte:

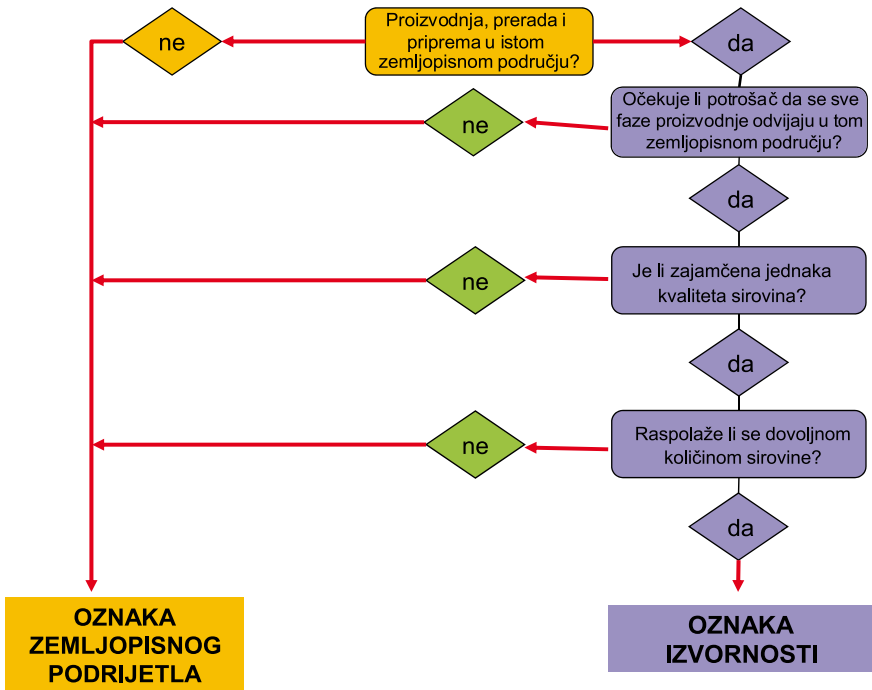
1. Može li se u tom definiranom zemljopisnom području uopće odvijati proizvodnja, prerada i priprema.

Najbolji i nama najbliži primjeri oznaka izvornosti koje su registrirane na razini Europske unije su *Prosciutto Toscano* i *Prosciutto di Parma*. Budući da se u Toskani proizvodi meso koje se zatim prerađuje u pršut, *Prosciutto Toscano* se mogao registrirati kao oznaka izvornosti. To vrijedi i za *Prosciutto di Parma*.

Međutim, u slučaju *Nürnberger Lebkuchen* (Nirnberški medenjaci) nije se mogla tražiti registracija oznake izvornosti, budući da je riječ o kolačima koji u sebi sadrže kandirane naranče, limune, bademe i mnoge druge začine koji ne mogu biti podrijetlom iz Nürnberga. Zbog toga je taj naziv registriran na razini Europske unije oznakom zemljopisnog podrijetla.

2. Vrlo važan aspekt je osiguranje sirovine. Ukoliko se procijeni da se u definiranom zemljopisnom području neće moći proizvesti dostatna količina sirovine postojane kvalitete, nije preporučljivo zatražiti registraciju oznake izvornosti već je bolje zatražiti registraciju oznake zemljopisnog podrijetla. Takav primjer je *Schwarzwälder Schinken* (*Schwarzwaldska šunka*) - naziv koji je na razini Europske unije registriran kao oznaka zemljopisnog podrijetla. Naime, u Schwarzwaldu se uzgajaju svinje u svrhu proizvodnje šunke, ali je riječ o količinama koje nisu dostatne da bi se zadovoljila potražnja za tim proizvodom i iz tog razloga naziv nije registriran kao oznaka izvornosti. Budući da se radi o oznaci zemljopisnog podrijetla, proizvođačima je dopušteno nabavljati svinje iz drugih njemačkih odnosno europskih regija, što u slučaju da je riječ o oznaci izvornosti ne bi bilo moguće.

3. Budući da su motivi za registraciju, osim neograničene zaštite u prvom redu bolji izgledi za plasman danog proizvoda, posebno bi trebalo uzeti u obzir očekivanja potrošača.
Je li potrošaču važno dobiti proizvod s oznakom izvornosti? Polazi li potrošač pri odabiru proizvoda od toga da se proizvod proizvodi, prerađuje i priprema u istoj regiji? Što očekuje potrošač kada čuje npr. *Mortadela Bologna*? Smatra li da je to proizvod koji je proizveden, prerađen i pripremljen u Bologni? Najčešće da. Međutim, *Mortadela Bologna* registrirana je kao oznaka zemljopisnog podrijetla na razini Europske unije i nije nužno da se sve faze proizvodnje odvijaju u definiranom zemljopisnom području. Stoga je vrlo važno prije odlučivanja koja će se oznaka registrirati (oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla) uzeti u obzir mišljenje potrošača o nazivu prehrambenog proizvoda i što zaključuju o njegovom podrijetlu.

Slika 1: Shematski prikaz aspekata koje treba uzeti u obzir pri odlučivanju koja će se oznaka registrirati

Generički nazivi

Generički naziv je naziv koji je, iako se odnosi na određeno mjesto ili na određenu regiju u kojoj je prehrambeni proizvod izvorno proizveden ili stavljen na tržište, postao uobičajeni naziv za taj proizvod.

Naziv koji je postao generički ne može se registrirati.

Pitanje - je li riječ o generičkom nazivu ili ne - ovisi o shvaćanju potrošača. Ako su potrošači pretežito mišljenja da proizvod koji ima oznaku izvornosti doista i potječe iz navedene regije, onda taj proizvod nipošto nije generički naziv, te se prema tome može registrirati u skladu s odredbama Pravilnika. Ako prije podnošenja zahtjeva postoji nesigurnost glede toga je li naziv koji se želi registrirati generički naziv, može se provesti ispitivanje javnog mnijenja potrošača.

U tom slučaju potrebno je uzeti u obzir sve činjenice, a posebice:

- postojeću situaciju u Bosni i Hercegovini i u područjima potrošnje proizvoda,
- situaciju u drugim zemljama,
- važeće nacionalne propise.

Ako se pokušava registrirati određeni naziv koji se upravo nalazi u fazi prelaska u generički naziv, onda se taj pojam samo uz velike napore može zaštititi kao oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla. Dokaz da taj proizvod ima naziv koji je vrijedan zaštite u tom slučaju mora biti posebno utemeljen. Nagrada za napore je sigurnost da registrirani naziv nakon toga više nikada ne može postati generički naziv.

Najbolji primjer za navedeno je *Feta*, sir iz Grčke, koja je registrirana kao oznaka izvornosti na razini Europske unije. Naime, Vlada Savezne Republike Njemačke i Vlada Kraljevine Danske podnijele su Europskom sudu zahtjev za proglašenje ništavosti oznake izvornosti za *Fetu* zbog mišljenja da je riječ o uobičajenom nazivu za sir. Sud je 2005. godine službeno potvrdio *Fetu* kao izvorni grčki specijalitet.

Osim toga, važno je naglasiti da se naziv ne može registrirati kao oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla u slučaju kada je u sukobu s nazivom neke biljne vrste ili životinjske pasmine, te uslijed toga može dovesti potrošače u zabludu o stvarnom podrijetlu prehrambenog proizvoda.

Takav primjer je francuski sir *Abondance* koji ima oznaku izvornosti. Naime, *abondance* je i naziv za pasminu goveda. Međutim, u ovom slučaju smatralo se da javnost i potrošači nisu nikako dovedeni u zabludu u pogledu sira i pasmine goveda. Drugi, također vrlo zanimljiv primjer je grčki naziv za masline *Konservolia Stilidas*, koji je registriran kao oznaka izvornosti. Naziv se sastoji od imena sorte konservolia i naziva zemljopisnog područja Stilidas, te se smatralo da na ovaj način javnost i potrošač neće biti dovedeni u zabludu ako se za spomenute masline bude koristio naziv *Konservolia Stilidas*.

K tomu, naziv ne smije biti takav da javnost i potrošača dovede u zabludu u pogledu registriranih žigova koji su već duže vrijeme na tržištu i imaju reputaciju i prepoznatljivost.

Najbolji primjer za ovakav slučaj je *Bayerisches Bier*. Naime, u postupku registracije navedene oznake nizozemska i danska nadležna tijela informirala su Europsku komisiju o postojanju žigova za pivo koji sadrže to ime (nizozemski žig *Bavaria* i danski žig *Høker Bajer*), te bi stoga javnost i potrošači mogli biti dovedeni u zabludu. Međutim, na temelju prikupljenih informacija utvrđeno je da naziv *Bayerisches Bier* neće dovesti javnost i potrošača u zabludu te je naziv registriran i nosi oznaku zemljopisnog podrijetla.

Homonimi

Homonimi podrazumijevaju naziv dviju ili više regija ili mjesta podrijetla prehrambenog proizvoda koji su jednaki ili gotovo jednaki u pisanom ili govornom obliku.

Naziv koji je potpuno ili djelomično homoniman s već registriranim nazivom može se registrirati samo uz odgovarajuće poštivanje lokalne i tradicionalne uporabe te stvarnog rizika od dovođenja u zabludu potrošača.

Neće se registrirati naziv koji je homonim i koji pogrešno upućuje potrošača da proizvod dolazi iz nekog drugog područja, čak i ako je takav naziv točan u odnosu na stvarno područje, regiju ili mjesto podrijetla tih prehrambenih proizvoda.

Kada se rabi registrirani naziv koji je homonim, mora se voditi računa o tome da u praksi postoji dostatna razlika između homonima koji se kasnije registrira i naziva koji je već upisan u registar, pazeći pri tome da se prema proizvođačima postupa na nepristran i pravedan način i da se potrošač ne dovede u zabludu.

Oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla neće se registrirati ako bi takva registracija, zbog ugleda, renomea i dužine vremena u kojem je korištena, mogla dovesti potrošače u zabludu o pravom podrijetlu proizvoda.

Oznaka tradicionalnog ugleda hrane

Osim oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla, postoji i oznaka tradicionalnog ugleda (zajamčeni tradicionalni specijalitet) prehrambenih proizvoda. Oznaka tradicionalnog ugleda nije oznaka

zemljopisnog podrijetla, ali joj je namjena ista kao i ostalim oznakama, a to je zaštita autohtonih poljoprivrednih proizvoda od imitacija i nestajanja.

Tradicionalno znači provjereni način proizvodnje i/ili prerade na tržištu koji se prenosi iz naraštaja u naraštaj, a najmanje za razdoblje koji odgovara jednom generacijskom intervalu od 25 godina.

Oznaka *Tradicionalni ugled* naglašava tradicionalni karakter u sastavu proizvoda, najčešće jela iz gastronomske ponude, i potvrda je priznavanja posebnih svojstava hrane. Sastoji se od naziva prehrambenog proizvoda uz navođenje posebnosti koje se tiču tradicionalnosti. Može se dodijeliti proizvodima specifičnim po sastavu ili načinu proizvodnje, a proizvodi su tradicionalni u određenom području, što znači da se njihovi recepti prenose „s koljena na koljeno“.

Posebno svojstvo znači da se svojstvo ili više svojstava jednog prehrambenog proizvoda jasno razlikuju od drugih sličnih proizvoda iste kategorije. Svojstvo ili svojstva mogu se odnositi na fizikalna, kemijska, mikrobiološka ili organoleptička svojstva, na metodu proizvodnje proizvoda kao i na određene uvjete tijekom proizvodnje.

Prezentacija prehrambenog proizvoda ne smatra se posebnim svojstvom, osobito njegov oblik, izgled ili ambalaža kao ni način i mjesto na koji je aranžiran i izložen.

Da bi se prehrambeni proizvod zaštitio oznakom tradicionalnog ugleda mora:

- a) biti proizveden korištenjem tradicionalnih sirovina,
- b) imati tradicionalni sastav,
- c) biti proizveden na način proizvodnje i/ili prerade koji odražava tradicionalan oblik proizvodnje ili prerade.

Oznaka se registrira ako je naziv prehrambenog proizvoda sam po sebi poseban i takav da izražava posebna svojstva proizvoda. Poseban naziv proizvoda mora biti tradicionalan ili mora biti ustanovljen običajem.

Oznaka koja izražava posebna svojstva ne može se dodijeliti kada se odnosi samo na tvrdnje opće naravi koje se rabe za određene prehrambene proizvode ili na one propisane posebnim propisima kao i u slučaju kada dovodi potrošača u zabludu, osobito ako se odnosi na prepoznatljiva svojstva proizvoda ili je svojstvo takvo da ne odgovara specifikaciji i karakteristikama proizvoda.

PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA REGISTRACIJU

Tko može podnijeti zahtjev za registraciju?

Zahtjev za registraciju bilo koje od navedenih oznaka za pojedini prehrambeni proizvod može podnijeti grupa proizvođača i/ili prerađivača toga proizvoda.

Grupa podrazumijeva svako udruženje proizvođača i/ili prerađivača određenog prehrambenog proizvoda (u daljnjem tekstu: udruženje), bez obzira na pravni status koji to udruženje ima.

Međutim, postoje iznimni slučajevi kada pojedini proizvođač i/ili prerađivač, neovisno o tome je li fizička ili pravna osoba, može podnijeti zahtjev za registraciju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla. To je moguće samo u slučajevima ako:

- je u vrijeme podnošenja toga zahtjeva jedini proizvođač odnosno prerađivač prehrambenog proizvoda za koji je spreman podnijeti zahtjev za registraciju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla u određenom zemljopisnom području;
- određeno zemljopisno područje ima karakteristike koje se znatno razlikuju od karakteristika proizvoda proizvedenih u susjednim područjima.

U slučaju kada je zahtjev za registraciju oznake podnio pojedini proizvođač i/ili prerađivač, bilo da je fizička ili pravna osoba, smatra se da je to učinila grupa ili udruženje.

Podnositelji zahtjeva, za sve vrste oznaka, mogu podnijeti zahtjev za registraciju samo za prehrambene proizvode koje oni proizvode ili prerađuju.

U Europskoj uniji zabilježeni su slučajevi da je oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla u posjedu samo jednog poduzeća. To je vrlo često kod registracije naziva piva. Jedan takav primjer je oznaka zemljopisnog podrijetla piva *Reuther Bier* koju je registriralo društvo *Schlossbräu Reuth GmbH*, koje je ujedno i jedini korisnik te oznake.

Kome se podnosi zahtjev za registraciju i troškovi podnošenja zahtjeva?

Postupak registracije oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla i oznake tradicionalnog ugleda prehrambenog proizvoda pokreće se zahtjevom koji se podnosi Agenciji za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija). Postupak registracije oznaka provodi Povjerenstvo za registraciju oznaka, koje osniva Vijeće ministara BiH na prijedlog Agencije, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Zadaci Povjerenstva

Povjerenstvo u vremenskom roku koji ne bi trebao biti duži od 12 mjeseci obavlja sljedeće poslove:

- razmatra zahtjeve za registraciju tražene oznake prehrambenog proizvoda i predlaže Agenciji donošenje rješenja o registraciji oznake;
- razmatra pristigle prigovore;
- traži, ako je to potrebno, dopunu zahtjeva za registraciju oznake;
- razmatra zahtjeve za naknadnu izmjenу i dopunu specifikacije prehrambenog proizvoda;
- razmatra zahtjeve za pravo uporabe registrirane oznake.

SHEMATSKI PRIKAZ POSTUPKA REGISTRACIJE

POSTUPAK REGISTRACIJE

UDRUŽIVANJE

Kao što je vidljivo iz shematskog prikaza postupka registracije, prvi korak je osnivanje udruženja proizvođača i/ili prerađivača koji se bave proizvodnjom prehrambenog proizvoda za koji se traži registracija jedne od oznaka. Budući da je zapravo riječ o zajedničkom projektu (poslu), nužno je uključiti sve zainteresirane strane koje sudjeluju u proizvodnom lancu od sirovine do krajnjeg proizvoda, odnosno sve one koji su na bilo koji način povezani s tim prehrambenim proizvodom. To mogu biti:

- poljoprivrednici,
- prerađivačka industrija,
- manji proizvođači ili prerađivači,
- poljoprivredna obiteljska gospodarstva,
- trgovci i dr.

IZRADA PROIZVOĐAČKE SPECIFIKACIJE

Proizvođačka specifikacija (u daljnjem tekstu: specifikacija) je prilog zahtjevu za registraciju, no ona je zapravo glavni dio zahtjeva te bi ju stoga trebalo sastaviti s velikom pažnjom. Ona nije samo odlučujuća za uspjeh zahtjeva, već služi i kao osnova za izradu plana kontrole po kojem se provodi daljnja kontrola. Vrlo je važno da u izradu specifikacije budu uključeni svi sudionici proizvodnog lanca radi određivanja i postavljanja uvjeta bitnih za proizvodnju prehrambenog proizvoda. Također, vrlo je važno da sami proizvođači i/ili prerađivači utvrde i postavljaju pravila u specifikaciji. Specifikacija mora sadržavati sve potrebne informacije koje su nužne kako bi svaki novi proizvođač i/ili prerađivač (kada je oznaka registrirana i kada je njegova specifikacija objavljena) mogao na isti način proizvoditi taj prehrambeni proizvod i rabiti registriranu oznaku.

Specifikacija prehrambenog proizvoda za registraciju oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla mora sadržavati:

- a) naziv prehrambenog proizvoda uključujući oznaku izvornosti ili oznaku zemljopisnog podrijetla;
- b) opis prehrambenog proizvoda uključujući, ako je prikladno, sirovine i osnovna fizikalna, kemijska, mikrobiološka ili organoleptička svojstva prehrambenog proizvoda;

- c) definiciju zemljopisnog područja proizvodnje odnosno prerade;
- d) dokaz da prehrambeni proizvod potječe iz određenog zemljopisnog područja;
- e) opis metode dobivanja prehrambenog proizvoda i, ako je prikladno, opis autentičnih i nepromjenjivih lokalnih metoda, kao i informacije koje se tiču pakiranja, ako udruženje koje podnosi zahtjev utvrdi i obrazloži da se pakiranje mora provoditi u ograničenom zemljopisnom području radi osiguravanja kvalitete ili podrijetla ili kontrole;
- f) pojedinosti koje se odnose na:
 - 1) vezu između kakvoće ili svojstava prehrambenog proizvoda i zemljopisnog podrijetla, ili
 - 2) u slučaju veze između posebne kakvoće, reputacije ili druge odlike prehrambenog proizvoda i zemljopisnog podrijetla;
- g) naziv i adresu ovlaštenih tijela koja provjeravaju sukladnost s odredbama specifikacije i njihove posebne zadatke;
- h) bilo koja posebna pravila za označavanje prehrambenog proizvoda koja se odnose na oznaku izvornosti ili oznaku zemljopisnog podrijetla;
- i) sve zahtjeve propisane posebnim propisima.

Specifikacija prehrambenog proizvoda za registraciju oznaka tradicionalnog ugleda mora sadržavati:

- a) Naziv koji će se registrirati (u slučaju kada je registracija tražena na više jezika, uporabiti sve oblike naziva koji će se koristiti);
- b) Navod da je naziv:
specifičan sam po sebi
izražava posebna svojstva prehrambenog proizvoda (priložiti objašnjenje);
- c) Navod da je rezervacija naziva tražena prema (odaberi jedno X)
registraciji s rezervacijom naziva
registraciji bez rezervacije naziva;
- d) Kategorizaciju proizvoda;
- e) Opis prehrambenog proizvoda;
- f) Opis proizvodne metode za prehrambene proizvode za koje se primjenjuje naziv;
- g) Posebna svojstva prehrambenih proizvoda;
- h) Tradicionalna svojstva prehrambenih proizvoda;
- i) Minimalne zahtjeve i postupke provjere posebnih svojstava.

a) Naziv

Udruženje koje podnosi zahtjev za registraciju trebalo bi se dogovoriti koji točno naziv prehrambenog proizvoda želi registrirati, odnosno želi li registrirati cijeli naziv ili samo dio naziva, te postoje li možda inačice (verzije) naziva koje bi također trebalo registrirati.

Zahtjevom za registraciju oznake može se tražiti registracija samo jedne oznake i mora se naglasiti koja je to oznaka. Prije podnošenja zahtjeva mora se voditi računa o tome koja je to oznaka za koju proizvod ispunjava uvjete.

Radi eventualnog traženja zaštite oznaka od Europske unije, bilo bi preporučljivo unaprijed uraditi i prijevode oznaka te ih provjeriti u državama članicama, budući da se ne može isključiti pretpostavka da su za proizvode iste vrste u drugim zemljama već uobičajeni slični nazivi. Zahtjev bi u tom slučaju, uz veliku vjerojatnoću, bio odbijen u postupku prigovora unutar Europske unije. To se dogodilo Italiji koja je htjela registrirati naziv za kobasicu i u prvi mah nije bilo nikakvih problema. Međutim, nakon prevođenja naziva na njemački jezik, koji je glasio „lovačka kobasica“, postalo je jasno da su time pogođeni njemački interesi.

Također postoji mogućnost da se kod podnošenja zahtjeva za registraciju navedu i druga imena pod kojima se prehrambeni proizvod može prodavati.

b) Opis

U ovoj stavci traži se opis prehrambenog proizvoda, uključujući i opis sirovine u smislu osnovnih fizikalnih, kemijskih, mikrobioloških odnosno organoleptičkih svojstava. Ova stavka uz stavku *opis metode dobivanja prehrambenog proizvoda* najvažniji su dijelovi specifikacije koji se kasnije koriste i kao osnovni kontrolni parametri. Osim toga, oni opisuju stručnu i stvarnu vezu s oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla odnosno oznakom tradicionalnog ugleda. Kod popunjavanja ovih stavki vrijedi pravilo - ŠTO JE MOGUĆE MANJE I ONOLIKO KOLIKO JE POTREBNO - ali dovoljno da se dokaže posebnost i razlika tog prehrambenog proizvoda u odnosu na proizvode iste kategorije. Naime, uvjeti u specifikaciji ne bi smjeli biti previše kruti i preoštri rigorozni, budući da će se kontrolirati jesu li ispunjeni. Stoga bi bilo dobro preferirati formulacije koje nude određenu slobodu („od... do...“, „barem“, „najviše“) umjesto egzaktnih podataka (npr. dužina 7 cm).

Kratak opis proizvoda trebao bi sadržavati karakteristične posebnosti:

- Vanjski Opis proizvoda:
 - kategorija proizvoda,
 - dimenzije i oblik,
 - boja,
 - konzistencija,
 - težina
 - i drugo.
- Sastav:
 - sastojci,
 - vrijednosti dobivene analizom, kao npr. suha tvar, vrste brašna, sadržaj masti, specifičnosti regionalnih sirovina i dr.,
 - mikrobiološka svojstva (vrsta prisutnih bakterija, kvasaca).

Kratki opći pregled sastojaka trebao bi biti dostatan za dokazivanje posebnosti prehrambenog proizvoda u odnosu na proizvode iste kategorije. Budući da se specifikacija objavljuje, ne bi trebalo navoditi proizvodne tajne odnosno tajne recepture. Vrijednosti analiza dobivene analizom nasuprot tome, u pravilu, nisu nikakva tajna, budući da se mogu utvrditi u svakom laboratoriju za prehrambene proizvode.

Također je vrlo važno da podnositelj zahtjeva navede sve potrebne podatke o fizikalnim svojstvima krajnjeg proizvoda. Za primjer možemo navesti sir. Ako je dopušteno prodavati sir u obliku u kojem nije proizveden, nužno je utvrditi oblik i težinu tih komada sira koji se mogu nalaziti na tržištu i koji mogu nositi registriranu oznaku (npr. oblik trokuta, a težina minimalno 200 g).

c) Zemljopisno područje

Razgraničavanje zemljopisnog područja proizvodnje odnosno prerade smatra se točnim definiranjem zemljopisnog područja kojemu su granice određene prirodno ili uz pomoć ljudskog faktora, a zaslužno je za posebna svojstva krajnjeg proizvoda.

U slučaju oznake izvornosti utvrđuje se zemljopisno područje u kojem se odvijaju sve faze proizvodnje od sirovine do krajnjeg proizvoda, dok se u slučaju oznake zemljopisnog podrijetla utvrđuje zemljopisno područje u kojem se odvija najmanje jedna faza proizvodnje prehrambenog proizvoda, a koja je najzaslužnija za posebna svojstva krajnjeg prehrambenog proizvoda.

Međutim što je definirano područje manje, to ono postaje zanimljivije, ali se otvaraju i mogućnosti ulaganja prigovora kao i mogućnost sudskih sporova. Zbog toga bi prvo trebalo analizirati potencijalne sporove: ima li poduzeća (prerađivača) koja bi zbog razgraničenja bila u nepovoljnom položaju? U slučaju kada se u tom smislu može stvarno računati na sporove, onda bi putem strukovnih udruženja trebalo pokušati riješiti moguće sporove. Međutim ako ni to ne pomogne, onda se zahtjev za registraciju oznake sa spornim definiranim zemljopisnim područjem može podnijeti samo ako se oznaka može potvrditi i obrazložiti nepobitnim povijesnim dokazima.

U smislu jakog zajedničkog marketinga intenzivne marketinške kampanje, koji u slučaju registriranih oznaka može osigurati dobar izvor prihoda, bilo bi bolje da udruženje koje podnosi zahtjev integrira umjesto da izdvaja zemljopisna područja.

Karta područja nije propisana, ali bi sigurno bila korisna kod podnošenja zahtjeva za registraciju.

Naime, treba biti jasno da se, ako se podnosi zahtjev za registraciju oznake izvornosti, sirovine smiju proizvoditi samo u tom definiranom zemljopisnom području. U iznimnim se slučajevima može odobriti šire ili različito područje od područja prerade, te je i u tom slučaju definirano to šire zemljopisno područje. Obično su to slučajevi kada je definirano zemljopisno područje preusko ili kada može doći do poteškoća u nabavi sirovinama.

d) Dokaz o podrijetlu

Za ovu je stavku potrebno priložiti dokaze da prehrambeni proizvod potječe iz definiranog zemljopisnog područja. To se odnosi na sljedivost proizvoda kroz cijeli lanac od proizvodnje sirovine do konačnog odredišta proizvoda, a ovisno o tipu oznake (oznaka izvornosti ili oznaka zemljopisnog podrijetla). Nužno je dostaviti dokaze o sljedivosti za svaku fazu proizvodnje odnosno pripreme (oznake serija, dokaze o sljedivosti u svakoj fazi, posebne oznake odnosno brojeve na proizvodima koje zadovoljavaju sljedivost i dr.), te način na koji će to biti praćeno i evidentirano.

Specifikacija mora uključivati mjere koje će se poduzeti za osiguranje prethodno spomenute sljedivosti, primjerice vođenje registara i provođenje određenih kontrola. Bilo bi korisno osigurati i ilustrativne dokumente, poput

grafova grafikona odnosno tablica s prikazom svih koraka postupka i kontrolnih točaka. Naime, bilo bi najjednostavnije osmisliti tablice ovisno o kategoriji po kategorijama proizvoda i oznaci koja se želi registrirati te za svaku fazu tablično prikazati bitnu karakteristiku, način na koji će se ona dokazati, kako će se evidentirati dokazi i što će se kontrolirati.

Primjer: u proizvodnji ovčjeg sira koji nosi oznaku izvornosti, za fazu prehrane ovaca može se osmisliti jedinstveni obrazac za sve proizvođače u kojem će biti:

- definirana prehrana ovaca,
- uputa za pravilno hranjenje (doziranje obroka, količina obroka, vođenje evidencije obroka, čuvanje i vođenje deklaracija i računa o stočnoj hrani te o drugim nabavljenim sirovinama),
- uputa proizvođačima o tome kako voditi sve te podatke.

Također je potrebno priložiti i dokumentaciju koja dokazuje da prehrambeni proizvod potječe iz tog zemljopisnog područja, u smislu povijesnih činjenica i same tradicije.

Postoje li povijesni dokazi da se taj prehrambeni proizvod oduvijek proizvodio u navedenom zemljopisnom području?

Za takvo što su od koristi svi povijesni izvori koji to mogu potvrditi. Ako udruženje ne posjeduje opsežnu literaturu o tomu, onda bi prvo trebalo istražiti literaturu. Često gradske, fakultetske, državne i arhive poduzeća, ali i zakonski tekstovi, sudske odluke, dnevници regionalno poznatih osoba ili spisi udruženja nude veliku količinu informacija.

Bitan izvor predstavljaju i rječnici, kuhari, enciklopedije, potvrde o patentima, opisi mjesta i djela pjesnika odnosno pisaca. Mogu se navesti i anegdote u vezi s tim prehrambenim proizvodom, ako postoje.

Ova je stavka iznimno važna jer pruža sigurnost za povijesnu povezanost proizvoda s regijom njegovog podrijetla. U tom pogledu ne treba štedjeti s priložima.

e) Postupak proizvodnje

Ova stavka mora sadržavati opis postupka dobivanja prehrambenog proizvoda za svaku fazu proizvodnje. Moglo bi se reći da je ova stavka svojevrsan nastavak stavke *b) Opisa prehrambenog proizvoda i sirovine* i time sastavni dio stvarne veze koju proizvod s registriranim oznakom

mora ispuniti. Metoda proizvodnje je *know-how* (tehnološko znanje) ili *savoir-faire*. Također i u ovoj bi stavci trebalo navesti samo ono što je ionako već poznato.

Obično su to sljedeći podaci:

- proizvodnja polaznih sirovina
- koraci proizvodnje
- način pripreme, prerada
- temperature
- konzerviranje, skladištenje
- rezanje, komadanje, punjenje, pakiranje itd.

Kada je riječ o oznaci izvornosti, potrebno je jasno navesti sve uvjete za proizvodnju, preradu, pripremu i plasman prehrambenog proizvoda. U slučaju oznake zemljopisnog podrijetla također je potrebno navesti sve uvjete za proizvodnju, preradu, pripremu i plasman prehrambenog proizvoda, a osobito one korake koji se moraju obaviti u definiranom zemljopisnom području.

Također, ako se to smatra nužnim, mogu se opisati i autentične i stalne lokalne metode. K tomu se mogu navesti i posebni zahtjevi koji se tiču pakiranja, ako udruženje koje podnosi zahtjev utvrdi i opravda da se pakiranje mora provoditi unutar ograničenog zemljopisnog područja radi osiguranja kvalitete, sljedivosti ili kontrole.

f) Povezanost sa zemljopisnim područjem

Za navedenu je stavku potrebno priložiti dokumentaciju koja dokazuje neposrednu povezanost prehrambenog proizvoda s definiranim zemljopisnim područjem, u smislu utjecaja na posebnost krajnjeg proizvoda. Ta povezanost mora dati objašnjenje za vezu između posebnih svojstava tog prehrambenog proizvoda i definiranog zemljopisnog područja, a ne nekog drugog, te koliki je utjecaj tog zemljopisnog područja na svojstva gotovog proizvoda.

Nije uvijek lako uspostaviti povezanost između proizvoda i njegovog podrijetla.

Međutim prema francuskom načinu razmišljanja, koje je obilježilo Uredbu Vijeća (EEZ) br. 2081/92 iz 1992. godine o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode, prehrambeni proizvodi svojim podrijetlom dobivaju posebna svojstva.

Champagne dolazi iz Champagne te se stoga smatra posebnim. Nigdje se na svijetu taj proizvod ne može proizvesti tako, budući da – prema ovom poimanju – njegova svojstva potječu iz uvjeta tipičnih za tu regiju.

Probanje na slijepo i kemijske analize međutim pokazuju da se teško može dati znanstveni dokaz za tu jedinstvenost.

Međutim, postoje istraživanja koja dokazuju da se npr. određena mikrobiološka svojstva nekih sireva zasnivaju na njegovom podrijetlu. Općenito, ne bi smjelo biti teško uspostaviti vezu sa zemljopisnim područjem. Pri tome valja voditi računa o tome je li podnesen zahtjev za registraciju oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla.

Oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla razlikuju se po intenzitetu odnosa između svojstava proizvoda i njegovog zemljopisnog podrijetla.

Za oznaku zemljopisnog podrijetla moraju se navesti svojstva koja proizlaze iz definiranog zemljopisnog područja. Naime, u slučaju ove oznake veza sa zemljopisnim područjem mora postojati barem u jednoj fazi, odnosno: ili u proizvodnji ili u preradi ili u pripremi. Međutim ako se u proizvodnji ne koriste bilo kakve sirovine iz definiranog zemljopisnog područja (npr. voda) ili ako nema drugih svojstava koja su zemljopisno uvjetovana (klima, zemljište ili ljudski faktor itd.), onda se za obrazloženje ove stavke još uvijek može navesti argument ugleda proizvoda. U tu svrhu pomažu ispitivanja javnog mnijenja koja potvrđuju veliki ugled proizvoda.

Za razliku od naprijed navedenog, za registraciju oznake izvornosti potreban je znanstveni dokaz. Moraju se pokazati dodirne točke između posebnih svojstava prehrambenog proizvoda sa zemljištem, klimom, vegetacijom, okolicom ili ostalim, te kako to može utjecati na svojstva krajnjeg proizvoda.

Također je vrlo bitan i utjecaj ljudskog faktora na proizvodnju, npr. odabir područja na kojem uzgajati biljku (područja zaštićena od vjetrova), prilagođavanje metoda proizvodnje uvjetima zemljopisnog područja (npr. izgradnja mlinova na rijeci, čišćenje kamenitog zemljišta) kao i razvoj tradicionalnih načina proizvodnje. U većini su slučajeva ljudski faktori u uskoj vezi s prirodnim faktorima. Važno je objasniti na koji su način proizvođači iskoristili specifične osobine toga kraja u razvoju njihovog

proizvoda. Nekada se događa da proizvođači uspješno iskorištavaju ono što bi u drugim zemljopisnim područjima bilo smatrano hendikepom.

Tako su, primjerice, za oznaku izvornosti sira *Allgäuer Bergkäse* (*Planinski sir iz Allgäua*) glavni argumenti za povezanost s područjem Allgäuen bili regionalni klimatski uvjeti i znanje majstora toga područja, koji taj sir čine jedinstvenim za tu regiju.

Na pojedinim zemljopisnim područjima neko voće ili povrće uzgajano je generacijama u specifičnim uvjetima, te su na takav način proizvođači uspjeli dobiti proizvod s posebnim svojstvima koji se nigdje drugo ne može dobiti. Npr. proizvođači su izgradili specifične strukture kao terase, mlinove ili sustave navodnjavanja i tako su okolicu izravno povezali s proizvodom.

Karte zemljišta, klimatski podaci, kemijske analize itd. prikladni su dokazi koji se mogu koristiti prilikom podnošenja zahtjeva za registraciju.

g) Podaci o certifikacijskom tijelu

Pri podnošenju zahtjeva za registraciju potrebno je navesti podatke o certifikacijskom tijelu koje je prethodno provelo postupak utvrđivanja sukladnosti proizvodnje, prerade i samog prehrambenog proizvoda sa specifikacijom.

Certifikacijsko tijelo mora biti, na prijedlog Agencije, ovlašteno od Vijeća ministra BiH. Da bi certifikacijsko tijelo bilo ovlašteno, ono mora biti akreditirano ili barem u postupku akreditacije prema BAS/EN 45011. U slučaju kada je certifikacijsko tijelo u postupku akreditacije, dužno je dobiti akreditaciju u roku od dvije godine od dana ovlašćivanja.

Popis svih ovlaštenih certifikacijskih tijela objavljuje se u „Službenom glasniku BiH“.

Nadzor nad radom certifikacijskog tijela provodi Agencija.

h) Posebne pojedinosti u vezi s označavanjem prehrambenog proizvoda

U ovome djelu navode se posebne pojedinosti u vezi s označavanjem prehrambenog proizvoda koje se odnose na oznaku izvornosti, oznaku zemljopisnog podrijetla ili oznaku tradicionalnog ugleda, koja god da je primjenjiva.

Međutim, osim posebnosti u vezi s označavanjem koje udruženje navede u ovome dijelu, moraju se zadovoljiti i odredbe o općem označavanju koje su propisane Pravilnikom o općem deklariranju ili označavanju upakirane hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 87/08).

i) Sukladnost s važećim propisima koji se odnose na hranu

Pod ovom stavkom podrazumijeva se dostava ovjerene izjave, kojom se jamči da su ispunjeni svi uvjeti navedeni u propisima koji se odnose na hranu (opći i posebni higijenski uvjeti, zdravstvena ispravnost, deklariranje i dr.), a kao prilog svi dokumenti koje su im izdala nadležna tijela u skladu s posebnim propisima (npr. odobrenje objekta i sl.).

UTVRĐIVANJE SUKLADNOSTI

Postupak utvrđivanja sukladnosti prehrambenog proizvoda sa specifikacijom provodi se prije pokretanja postupka registracije oznake i prije pokretanja postupka za upis prava uporabe registrirane oznake.

Zahtjev za provođenje postupka utvrđivanja sukladnosti podnosi se ovlaštenom certifikacijskom tijelom (popis ovlaštenih certifikacijskih tijela objavljuje se u „Službenom glasniku BiH“).

Zahtjev sadrži:

- a) podatke o podnosiocu zahtjeva odnosno udruženju te o svakom njegovom pojedinom članu, koji je proizvođač odnosno prerađivač prehrambenog proizvoda za koji se traži oznaka ili pravo uporabe registrirane oznake (ime i prezime odnosno naziv pravne ili fizičke osobe ili poljoprivrednog obiteljskog gospodarstva, punu adresu odnosno sjedište te njihov matični broj, a u slučaju udruženja također i pravni status udruženja);
- b) naziv prehrambenog proizvoda uključujući i naziv oznake;
- c) specifikaciju proizvoda;
- d) dokaze o ispunjavanju svih općih ili posebnih higijenskih uvjeta u proizvodnji i preradi prehrambenog proizvoda;
- e) opis unutarnje kontrole te način vođenja dokumentacije proizvodnje.

Kada ovlašteno certifikacijsko tijelo zaprimi zahtjev za utvrđivanje sukladnosti, ono načini uputu za provođenje prve kontrole te ju i provede.

Nakon što provede prvu kontrolu, ovlašteno certifikacijsko tijelo sastavlja zapisnik koji dostavlja proizvođaču odnosno prerađivaču. U slučaju kada se tijekom prve kontrole utvrde nedostaci, oni će biti navedeni u zapisniku i tražit će se njihovo otklanjanje. Nakon što uočeni nedostaci budu otklonjeni i na osnovi rezultata laboratorijskih analiza, certifikacijsko tijelo izradit će završno izvješće.

Ako je završno izvješće pozitivno, certifikacijsko tijelo izdaje proizvođaču odnosno prerađivaču potvrdu o sukladnosti.

Kontrolu pravnih ili fizičkih osoba koje proizvode ili prerađuju prehrambeni proizvod s oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla odnosno oznakom tradicionalnog ugleda provodi certifikacijsko tijelo u skladu s planom kontrole.

U proizvodnji se kontrola obavlja najmanje jednom godišnje, ako planom kontrole nije drukčije određeno.

Ako se kontrolom utvrdi da prehrambeni proizvod više nije u skladu sa specifikacijom, certifikacijsko tijelo predlaže Agenciji brisanje proizvođača odnosno prerađivača iz registra, te o tom postupku certifikacijsko tijelo obavještava fizičku ili pravnu osobu nad kojom je proveden postupak kontrole.

Proizvođači odnosno prerađivači prehrambenih proizvoda koji nose oznaku dužni su dostaviti podatke o količinama sirovina i izvješće o količini proizvedenih prehrambenih proizvoda certifikacijskom tijelu u skladu s planom kontrole.

ZAHTJEV ZA REGISTRACIJU

Zahtjev za registraciju oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla odnosno oznake tradicionalnog ugleda sadrži:

- a) podatke o podnositelju zahtjeva odnosno udruženju te o svakom njegovom pojedinom članu, koji je proizvođač odnosno prerađivač prehrambenog proizvoda za koji se traži oznaka (ime i prezime odnosno naziv pravne ili fizičke osobe, punu adresu odnosno sjedište te njihov matični ili identifikacijski broj, a u slučaju udruženja također i pravni status udruženja);

- b) oznaku izvornosti ili oznaku zemljopisnog podrijetla ili oznaku tradicionalnog ugleda koja se namjerava registrirati;
- c) statut udruženja;
- d) naziv certifikacijskog tijela koje je podnositelj zahtjeva odabrao za utvrđivanje sukladnosti kvalitete, te pismenu suglasnost toga tijela o prihvaćanju istog;
- e) potvrda o sukladnosti;
- f) proizvođačku specifikaciju prehrambenog proizvoda;
- g) punomoć, ako podnositelja zastupa ovlašteni zastupnik ili punomoćnik;
- h) potpis podnositelja zahtjeva, zastupnika odnosno punomoćnika;
- i) sadržaj zahtjeva u skladu s Aneksom ovih smjernica.

Zahtjevom se može zatražiti registracija samo jedne oznake izvornosti ili oznake zemljopisnog podrijetla ili oznake tradicionalnog ugleda.

Navedeni podaci prilažu se uz popunjen i potpisan obrazac za registraciju oznaka.

Obrazac za registraciju oznaka moći će se preuzeti na internetskoj stranici Agencije.

POSTUPANJE PO ZAPRIMLJENOM ZAHTJEVU ZA REGISTRACIJU

Formalno ispitivanje zahtjeva

Povjerenstvo utvrđuje potpunost zahtjeva u roku od 30 dana od dana njegovog zaprimanja.

Ako je zahtjev nepotpun, podnositelj zahtjeva poziva se da u roku od 15 dana otkloni uočene nedostatke.

Ako podnositelj zahtjeva ne otkloni uočene nedostatke u navedenom roku, Agencija zaključkom odbacuje zahtjev za registraciju oznake prehrambenog proizvoda

Prigovor

Ako je zahtjev potpun, obavijest o zaprimljenom zahtjevu za registraciju oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla odnosno oznake

tradicionalnog ugleda prehrambenog proizvoda objavljuje se u ,‘Službenom glasniku BiH‘ i na internetskoj stranici Agencije, te svaka fizička ili pravna osoba može uložiti prigovor u vezi s određenim zahtjevom.

Objasneni prigovor na objavljeni zahtjev za registraciju oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla odnosno oznake tradicionalnog ugleda prehrambenog proizvoda može se podnijeti u roku od **šest mjeseci** računajući od dana objave sadržaja zahtjeva u ,‘Službenom glasniku BiH‘.

Rok za podnošenje prigovora ne može se produžavati.

Prigovor se može podnijeti ako:

- a) nije udovoljeno definiciji oznaka i njezinim izuzećima, ili
- b) bi predložena registracija oznake ugrozila postojanje potpuno ili djelomično istovjetne oznake ili žiga ili postojanje proizvoda koji se nalaze na tržištu najmanje pet godina prije dana objave zahtjeva u ,‘Službenom glasniku BiH‘, ili
- c) je oznaka, za čiju je registraciju podnesen zahtjev, po svojoj prirodi generička, o čemu podnositelj mora dostaviti potrebne dokaze.

Postupanje po prigovoru

Povjerenstvo za registraciju oznaka rješava o prigovoru. U slučaju kada Povjerenstvo utvrdi da prigovor ne ispunjava formalne uvjete, odnosno da nije podnesen u predviđenom roku ili iz razloga koji su naprijed navedeni, tada se prigovor odbacuje i o tome se obavještavaju podnositelj zahtjeva i podnositelj prigovora, te se postupak registracije nastavlja.

Ako prigovor ispunjava formalne uvjete, Povjerenstvo dostavlja prigovor s priloženim dokazima podnositelju zahtjeva za registraciju i poziva ga da u roku od 30 dana dostavi pisano očitovanje o prigovoru. Rok za očitovanje o prigovoru, na zahtjev podnositelja zahtjeva za registraciju, može se iz opravdanih razloga produžiti za još najviše 30 dana. Ako podnositelj zahtjeva za registraciju ne dostavi očitovanje o prigovoru u propisanom roku, donosi se rješenje o odbijanju zahtjeva.

Ako se podnositelj zahtjeva za registraciju očituje o podnesenom prigovoru, Povjerenstvo ispituje osnovanost prigovora u okviru razloga zbog kojih je podnesen. U svrhu razmatranja prigovora, Povjerenstvo može zatražiti sastanak sa svim zainteresiranim stranama (osim podnositelja zahtjeva za registraciju oznake i podnositelja prigovora, na sastanak

može pozvati i sve ostale proizvođače i/ili prerađivače koji imaju bilo kakav interes u vezi s tim prehrambenim proizvodom) radi postizanja dogovora.

Ako zainteresirane strane postignu dogovor u roku od šest mjeseci od dana pozivanja na konzultacije, obavještavaju Povjerenstvo o svim čimbenicima koji su omogućili postizanje dogovora, uključujući i njihova mišljenja.

Ako postignuti dogovor zainteresiranih strana ne mijenja ili nebitno mijenja sadržaj obavijesti o zaprimljenom zahtjevu, Povjerenstvo nastavlja postupak registracije.

Agencija rješenjem odbija zahtjev za registraciju oznake ako utvrdi da je prigovor osnovan i o tome obavještava podnositelja zahtjeva za registraciju i podnositelja prigovora.

Agencija rješenjem odbija prigovor ako utvrdi da je prigovor neosnovan i o tome obavještava podnositelja zahtjeva za registraciju i podnositelja prigovora.

Registracija oznake

Na temelju provedenog postupka za registraciju i prijedloga Povjerenstva, Agencija donosi rješenje o registraciji oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla odnosno oznake tradicionalnog ugleda prehrambenog proizvoda

Danom pravomoćnosti rješenja o registraciji oznaka se upisuje u odgovarajući registar, a svaki pojedini član udruženja koji je proizvođač odnosno prerađivač prehrambenog proizvoda s registriranom oznakom upisuje se u odgovarajući registar.

Registrirana oznaka objavljuje se u „Službenom glasniku BiH“ i na internetskoj stranici Agencije.

TRAJANJE POSTUPKA REGISTRACIJE

Sam postupak registracije oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla ili oznake tradicionalnog ugleda ne bi trebao biti duži od 12 mjeseci, a ovisi o tome je li bio uložen prigovor i kako su se brzo sve zainteresirane strane uspjele dogovoriti.

Nakon što je oznaka registrirana u Bosni i Hercegovini, može se pokrenuti i postupak registracije oznake na razini Europske unije. Zahtjev se šalje Europskoj komisiji izravno ili putem Agencije.

Naime, prethodno opisani postupak registracije istovjetan je postupku registracije na razini Europske unije.

OZNAČAVANJE

Prehrambeni proizvodi s registriranom oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla odnosno oznakom tradicionalnog ugleda moraju na deklaraciji pored registriranog naziva imati vidljiv navod "ZAŠTIĆENA OZNAKA IZVORNOSTI", "ZAŠTIĆENA OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA" odnosno "TRADICIONALNI UGLED".

Osim stavljanja oznaka dozvoljen je i slikovni prikaz (logotip) koji karakterizira određeno zemljopisno podrijetlo.

Prava obuhvaćaju i uporabu oznaka prehrambenih proizvoda na ambalaži, katalogima, prospektima, oglasima, posterima, pravo trgovca na uporabu registriranog naziva s oznakama i drugim oblicima poslovne i trgovačke ponude.

Deklaracija prehrambenog proizvoda s registriranom oznakom koji se stavlja na tržište Bosne i Hercegovine mora biti napisana na jednom od jezika u službenoj uporabi u Bosni i Hercegovini, a naziv registrirane oznake može biti jedino na jeziku koji je ili je bio povijesno korišten za opisivanje navedenog proizvoda u određenom zemljopisnom području.

Naziv registrirane oznake mora biti napisan u izvornom obliku, a kada je izvorni oblik napisan na drugom jeziku i drugim pismom, prijevod mora biti napisan zajedno s nazivom u njegovom izvornom obliku.

SADRŽAJ REGISTRA OZNAKA

U odgovarajući registar upisuju se sljedeći podaci:

- a) registarski broj oznake prehrambenog proizvoda;
- b) naziv prehrambenog proizvoda koji se štiti oznakom;
- c) kategorija prehrambenog proizvoda te podkategorija prehrambenog proizvoda koji se štiti oznakom;

- d) podaci o podnosiocu zahtjeva odnosno udruženju (naziv udruženja, adresa i zemlja);
- e) izgled (oblik) oznake, ako je podnositelj zahtjeva ima;
- f) datum podnošenja zahtjeva;
- g) datum objave zahtjeva u "Službenom glasniku BiH";
- h) prigovor, ako je podnesen (broj, datum, podaci o podnosiocu);
- i) datum donošenja rješenja o registraciji oznake i upisa u registar te broj rješenja;
- j) datum objave registrirane oznake u "Službenom glasniku BiH";
- k) naziv i adresa certifikacijskog tijela koje obavlja kontrolu.

Registri su javni i svaka zainteresirana osoba može zatražiti od Agencije izvadak iz registra.

NAKNADNE IZMJENE I DOPUNE SPECIFIKACIJE

Podnositelj zahtjeva već registrirane oznake može uputiti Agenciji obrazloženi zahtjev za izmjenu ili dopunu specifikacije.

Ako se izmjene odnosno dopune odnose na modernizaciju postojećih ili uvođenje novih tehnologija radi znanstvenog i tehnološkog razvoja ili promjenu zemljopisnog područja, tražene izmjene i dopune razmatra Povjerenstvo, te o svojoj odluci obavještava certifikacijsko tijelo.

Ukoliko su izmjene opsežnije, Povjerenstvo može odlučiti da se s izmjenama i dopunama specifikacije postupa kao s prvobitnom specifikacijom. Naime, to znači da se ponovno mora provesti cijeli postupak od objave specifikacije, prigovora itd.

Ukoliko su izmjene i dopune specifikacije manjeg opsega, Povjerenstvo može odlučiti o izmjenama odnosno dopunama specifikacije bez provođenja postupka.

Također, ako se prijedlog za izmjenu specifikacije podnosi iz razloga privremene promjene u specifikaciji, koja je rezultat nametnutih obveznih sanitarnih ili fitosanitarnih mjera od strane nadležnih tijela, Povjerenstvo može predložiti izmjenu bez provođenja postupka.

Agencija na temelju pozitivnog mišljenja Povjerenstva odlučuje o izmjenama odnosno dopunama specifikacije.

Izmjena odnosno dopuna specifikacije objavljuje se u „Službenom glasniku BiH“ i na internetskoj stranici Agencije.

PRAVO UPORABE REGISTRIRANE OZNAKE

Pravo uporabe registriranih oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla ili oznaka tradicionalnog ugleda pripada svim proizvođačima i/ili prerađivačima prehrambenog proizvoda, dok ispunjavaju uvjete određene pravilnicima.

POSTUPAK UPISA NOVIH KORISNIKA REGISTRIRANIH OZNAKA

Postupak upisa novih korisnika registrirane oznake pokreće se podnošenjem zahtjeva Agenciji za pravo uporabe registrirane oznake.

Zahtjev za pravo uporabe sadrži:

- a) registarski broj oznake izvornosti, zemljopisnog podrijetla odnosno tradicionalnog ugleda prehrambenog proizvoda;
- b) naziv oznake izvornosti, oznake zemljopisnog podrijetla ili tradicionalnog ugleda;
- c) podatke o podnosiocu zahtjeva (ime i prezime odnosno naziv pravne ili fizičke osobe, punu adresu odnosno sjedište te njihov matični broj, a u slučaju udruženja također i pravni status udruženja);
- d) naziv certifikacijskog tijela koje je podnositelj zahtjeva odabrao za utvrđivanje sukladnosti i kontrolu, te pismenu suglasnost toga tijela o prihvaćanju istoga;
- e) potvrdu o sukladnosti;
- f) specifikaciju prehrambenog proizvoda;
- g) punomoć, ako podnositelja zastupa ovlašteni zastupnik ili punomoćnik;
- h) potpis podnositelja zahtjeva, zastupnika odnosno punomoćnika.

Kada se traži pravo uporabe neke već registrirane oznake, potrebno je priložiti potvrdu o sukladnosti proizvodnje, prerade i samog prehrambenog proizvoda sa specifikacijom. Bitno je istaknuti da nije potrebno izraditi novu specifikaciju, budući da za registrirane oznake već postoji priznata i prihvaćena specifikacija.

Nakon što je ovlašteno certifikacijsko tijelo obavilo prvu kontrolu i izdalo potvrdu o sukladnosti sa specifikacijom, proizvođač odnosno prerađivač podnosi naprijed navedeni zahtjev Agenciji.

Na temelju pozitivnog mišljenja Povjerenstva, Agencija donosi rješenje o pravu uporabe registrirane oznake izvornosti, registrirane oznake zemljopisnog podrijetla odnosno registrirane oznake tradicionalnog ugleda.

Danom pravomoćnosti rješenja o pravu uporabe registrirane oznake novi korisnik se upisuje u odgovarajući registar.

BRISANJE IZ REGISTRA KORISNIKA

Na temelju mišljenja Povjerenstva i/ili na prijedlog certifikacijskog tijela, Agencija donosi rješenje o brisanju korisnika registrirane oznake iz odgovarajućeg registra, ako se utvrdi da je došlo do kršenja odredaba ovih pravilnika o oznakama izvornosti i zemljopisnog podrijetla odnosno tradicionalnog ugleda.

Zahtjev za brisanje iz registra može zatražiti i bilo koja fizička ili pravna osoba koja ima legitiman interes uz priloženi zahtjev s navođenjem razloga.

TRENUTAČNO STANJE ZAŠTIĆENOSTI PREHRAMBENIH PROIZVODA U EU

Na razini Europske unije od 1992. godine pa zaključno s krajem 2010. godine zaštićeno je 1013 naziva poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, od čega:

- 517 naziv oznakom izvornosti (*PDO-Protected Designation of Origin*)
- 466 naziva oznakom zemljopisnog podrijetla (*PGI-Protected Geographical Indication*) i
- 30 naziva oznakom tradicionalnog ugleda (*TSG-Traditional Speciality Guaranteed*)

ZAŠTIĆENI PROIZVODI PO DRŽAVAMA ČLANICAMA EU:

Država	Broj
Italija	229
Francuska	188
Španjolska	147
Portugal	116
Grčka	88
Njemačka	80
Velika Britanija	36
Češka	25
Poljska	23
Austrija	13
Belgija	13
Nizozemska	9
Mađarska	7
Švedska	6
Slovačka	6
Slovenija	5
Irska	4
Luksemburg	4
Danska	3
Cipar	1
Litva	1
Bugarska, Rumunjska, Estonija, Letonija, Malta	0

PRIMJERI REGISTRIRANIH OZNAKA NA RAZINI EU

Feta: Ovčji sir iz Grčke s oznakom izvornosti

Grčka je već 1996. godine prijavila i registrirala naziv *Feta* kao *oznaku izvornosti*. U 1999. godini je temeljem presude Europskog suda došlo do brisanja registrirane oznake, da bi se 2002. godine *Feta* ponovno registrirala kao oznaka izvornosti. Na temelju odluke

Europske komisije iz 2007. godine, pod tim se imenom više neće smjeti prodavati široko rasprostranjeni *Feta* sir od kravljeg mlijeka sličnog okusa. Europski sud je 25. 10. 2005. godine potvrdio odluku Komisije, protiv koje su Njemačka i Danska uložile prigovor.

Riječ „feta“ (grčki φέτα) grčkog je podrijetla i znači „kriška“. *Feta* je tradicionalni ovčji sir (djelomično i kozji sir), koji potječe s grčkog kopna ili s otoka Lezbos, a koji sazrijeva u salamuri pa stoga ima karakterističan intenzivan okus. Ključni elementi tradicionalnog uzgoja su: domaće pasmine ovaca i koza, ekstenzivna ispaša i držanje migracijskih stada. Posebnosti regionalne klime i flore, a prema tome i osnove za ispašu, daju sirovinama poseban okus i miris. A sve to zajedno s tradicionalnom metodom prerade pod posebnim uvjetima sazrijevanja u konačnici daje jedinstven krajnji proizvod.

Feta: Sažetak specifikacije

- a) **Naziv:** FETA OZNAKA IZVORNOSTI
- b) **Opis:** Bijeli sir u slanoj vodi proizveden na tradicionalan način, isključivo od ovčjeg mlijeka ili mješavine ovčjeg i kozjeg mlijeka, uz uvjet da količina kozjeg mlijeka ne prelazi 30% neto težine mlijeka.
- c) **Zemljopisno područje:** Makedonija, Trakija, Tesalija, Središnja Grčka, Peloponez, administrativni okrug Lesbos.
- d) **Povijest:** U Grčkoj je ova vrsta sira najpopularnija i najviše se konzumira od svih vrsta sireva, a poznata je i u cijelom svijetu. U Grčkoj se proizvodi od antičkih vremena (još od doba Homera). Radi se od ovčjeg mlijeka ili mješavine ovčjeg i kozjeg mlijeka uz primjenu tradicionalne tehnologije, te sazrijeva u uređajima unutar određenog zemljopisnog područja.
- e) **Način proizvodnje:** Nakon zgrušnjanja mladi sir stavlja se u posebne posude (kalupe) za prirodno odcjeđivanje, sve dok se ne stabilizira. Tada mu se površina soli nasuho. U ovoj se fazi na mladom siru stvara željeni tanki sloj plijesni. Tada se sir stavlja u drvene ili metalne posude uz dodavanje slane vode (7% neto težine NaCl). Posude se najprije odnose u prostoriju za zrenje u kojoj se održava stalna temperatura od 18 °C i relativna vlažnost koja ne smije biti niža od 85% i drži se 15 dana. Zrenje se tada nastavlja u drugim prostorijama u kojima je temperatura 2-4 °C i relativna vlažnost ne niža od 85%, sve dok se ne okonča cijelo razdoblje zrenja od najmanje dva mjeseca.
- f) **Veza:** Mlijeko koje se koristi za spravljanje sira dobiva se od ovaca i koza koje su uzgojene na tradicionalan način u određenim

zemljopisnim područjima. Životinje su u cijelosti prilagođene uvjetima, a prehrana im se sastoji od biljaka iz tog područja.

- g) Kontrolno tijelo:** Naziv: Uredi za poljoprivredu nadležni za proizvodnju u zemljopisnim područjima.
- h) Etiketiranje:** Sir FETA PDO. Datum inspekcije: tE (FE), serijski broj pakiranja i datum proizvodnje.
- i) Državni zahtjevi:** Primjenjuju se odredbe Predsjedničkog dekreta br. 81/93 o "zahtjevima, uvjetima i postupcima za uspostavljanje oznaka podrijetla za poljoprivredne proizvode".

Mozzarella di Bufala Campana:

Talijanski sir od bivoljeg ili kravljeg mlijeka koji ima oznaku izvornosti

Mozzarella je talijanski filata-sir od bivoljeg mlijeka. Naziv dolazi od tradicionalnog postupka izrade (*mozzatura* = ručno odsjeći, odrezati). Od 1996. godine naziv *Mozzarella di Bufala Campana* je zaštićena oznaka izvornosti.

Mozzarella di Bufala Campana je meki, bijeli sir bez kore, s jasno uočljivom filata-strukturom, 45-50% masnoće, sa sjajnom površinom i karakterističnim okusom. Sir toga naziva potječe isključivo iz provincija Caserta i Salerno te nekoliko općina iz provincija Napulj i Benevento.

U izvornom se obliku ovaj sir proizvodio iz bivoljeg mlijeka na području oko Averse, prve normanske grofovije u Italiji. Prvi službeni dokument u kojem se piše o *Mozzarelli* iz Averse potječe s početka XV. stoljeća.

Nakon obrade mlijeka smjesa se neko vrijeme ostavlja da miruje, a zatim se vadi i obrađuje vodom zagrijanom na otprilike 80 °C. Smjesa se nakon toga mora mijesiti i izvlačiti, sve dok ne postane meka tako da se može oblikovati. Potom se reže na komade i oblikuje u kuglice od 100 do 125 g.

Schwarzwälder Schinken (Schwarzwaldska šunka): tržišni proizvod s oznakom zemljopisnog podrijetla

Do sada je ukupno 11 njemačkih proizvoda registriralo oznaku zemljopisnog podrijetla, primjerice *Nürnberger Bratwürste* (Nirnberške

pečenice), *Thüringer Leberwurst* (Tirinška jetrena pašteta) ili *Ammerländer Katenschinken* (Amerlandska šunka).

Schwarzwaldska šunka je od 1997. godine zaštićena oznakom zemljopisnog podrijetla. Od tada se Schwarzwaldskom šunkom smije nazivati isključivo šunka koja je na tradicionalan način proizvedena u Schwarzwald.

Pridržavanje kontrolnih kriterija, utvrđenih za Schwarzwaldsku šunku, nadzire vladin ured u Karlsruheu. Osim toga, akreditirani certifikacijski instituti provode i zakonski propisane kontrole.

Udruženje za zaštitu proizvođača Schwarzwaldske šunke broji 24 poduzeća-članica. Udruženje za svoje članove planira i realizira veliki broj aktivnosti kako bi se Schwarzwaldska šunka javnosti prezentirala kao oznaka zemljopisnog podrijetla.

Štajersko bučino (bundevino) ulje: tradicionalni specijalitet iz Štajerske s oznakom zemljopisnog podrijetla.

Otprilike 2.000 štajerskih proizvođača buča i 35 uljara udružilo se u Zajednicu proizvođača Štajersko bučino ulje kako bi uspostavili oznaku zemljopisnog podrijetla „Štajersko bučino ulje“.

Štajersko bučino ulje se blagim postupkom prešanja dokazano proizvodi još od XVIII. stoljeća iz sjemenki štajerske buče (*Cucurbita pepo var. styriaca*). Ulje se smije prešati isključivo na njegovom tradicionalnom području, tj. u južnoj Štajerskoj, južnom Gradišću i u dijelovima Donje Austrije.

Štajerska buča razlikuje se od brojnih drugih buča po tome što sjemenke nemaju ljusku, tj. sjemenku obavija samo tanka kožica. Štajerska buča sije se u proljeće, a sazrijeva u rujnu odnosno listopadu. U to vrijeme je već u potpunosti razvila svoju tipičnu žuto-zelenu boju. Njezine tamne, debele sjemenke se vade, peru čistom vodom i oprezno se suše. U tradicionalnim obiteljskim uljarama sjemenke se melju i zagrijavaju uz dodavanje male količine vode. Za dobivanje ulja potrebno je puno osjećaja, strpljenja i veliko iskustvo osobe koja vodi postupak prešanja. Da bi se proizvela jedna litra ulja, potrebne su sjemenke 30-50 buča.

Podrobnije informacije o svim do sada registriranim proizvodima na razini Europske unije možete pronaći na internetskim stranicama Europske unije, i to svrstano prema zemljama odnosno kategorijama proizvoda.

Europska unija

http://europa.eu.int/comm/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

Sve informacije potrebne za registraciju oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla na razini Bosne i Hercegovine (Zakon o hrani, Pravilnik o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla hrane, Pravilnik o tradicionalnom ugledu hrane) možete pronaći na internetskoj stranici Agencije za sigurnost hrane BiH:

www.fsa.gov.ba

JEDINSTVENI DOKUMENT

o zaštiti oznaka izvornosti i oznaka zemljopisnog podrijetla

OZNAKA KOJA SE NAMJERAVA REGISTRIRATI (zaokružiti):

- a) oznaka izvornosti
- b) oznaka zemljopisnog podrijetla

1. UDRUŽENJE/ORGANIZACIJA/POJEDINAC

- 1.1 Naziv:
- 1.2 Adresa:
 - telefon:
 - faks:
 - e-pošta:

2. KATEGORIJA PREHRAMBENOG PROIZVODA SUKLADNA ANEKSU I. OVOG PRAVILNIKA

3. SPECIFIKACIJA PROIZVODA

- 3.1 Naziv
- 3.2 Opis proizvoda
- 3.3 Sirovina - samo za prerađene proizvode
(stanje svih zahtjeva kakvoće ili ograničenja izvornosti sirovina, stanje opravdanosti za svako takvo ograničenje)
- 3.4 Hrana za životinje - samo za proizvode životinjskog podrijetla
(stanje svih zahtjeva kakvoće ili ograničenja podrijetla stočne hrane, stanje opravdanosti za svako takvo ograničenje)
- 3.5 Posebni koraci u proizvodnji koji moraju preuzeti mjesto u identifikaciji zemljopisnog podrijetla
(stanje opravdanosti za svako ograničenje)
- 3.6 Posebna pravila u vezi sa sječenjem, rendanjem, pakiranjem i drugo
(ako nema - ne popunjavati; stanje opravdanosti za svako ograničenje)
- 3.7 Posebna pravila u vezi s deklariranjem
(ako nema - ne popunjavati; stanje opravdanosti za svako ograničenje)

4. ZEMLJOPISNO PODRUČJE

- 4.1 Kratka definicija zemljopisnog područja
- 4.2 Neposredna povezanost s zemljopisnim područjem
- 4.3 Posebnost zemljopisnog područja (zahtjev oznake izvornosti)

uključuje opis svih prisutnih prirodnih i ljudskih čimbenika)

4.4. Posebnost proizvodnje

4.5. Klauzulna veza između zemljopisnog područja i kakvoće ili svojstava proizvoda za oznake izvornosti ili posebna kakvoća, reputacija ili druga svojstva proizvoda za oznake zemljopisnog podrijetla

ZAHTJEV ZA REGISTRACIJU PREHRAMBENIH PROIZVODA S OZNAKOM „TRADICIONALNI UGLED“

1. NAZIV I ADRESA GRUPE PODNOSITELJA ZAHTJEVA

(u slučaju više udruženja koja podnose zahtjev, dostaviti podatke koje se odnose na svako od njih)

- naziv grupe/ili organizacije
- adresa
- telefon
- e-pošta

2. DRŽAVA

3. PROIZVOĐAČKA SPECIFIKACIJA

3.1 Naziv koji će se registrirati

(U slučaju kada je registracija tražena na više jezika, koristiti sve oblike naziva)

3.2 Je li naziv:

- specifičan sam po sebi
- izražava posebna svojstva prehrambenog proizvoda (priložiti objašnjenje)

3.3 Da li je rezervacija naziva tražena prema članu 22. stav (2) ovoga Pravilnika o oznakama tradicionalnog ugleda hrane (odaberi jedno X)

- registracija s rezervacijom naziva
- registracija bez rezervacije naziva

3.4. Kategorizacija proizvoda

3.5. Opis prehrambenog proizvoda na koji se primjenjuje naziv pod točkom 3.1.

3.6. Opis proizvodne metode za prehrambene proizvode za koje se primjenjuje naziv pod tačkom 3.1

3.7. Posebna svojstva prehrambenih proizvoda

3.8. Tradicionalna svojstva prehrambenih proizvoda

3.9. Minimalni zahtjevi i postupci provjere posebnih svojstava

4. CERTIFIKACIJSKA TIJELA ZA POTVRDU SUKLADNOSTI SA SPECIFIKACIJOM PROIZVODA

[Kada više od jednog nadležnog tijela ili certifikacijskog tijela potvrđuje suglasnost sa specifikacijom proizvoda, potrebno je navesti podatke o svim tijelima]

4.1. Naziv i adresa

- naziv
- adresa
- telefon/telefaks
- e-pošta

[Odabrati jedno: „X“] Javna Privatna

4.2. Specifični zadaci certifikacijskih tijela

[Samo zadaci koji se odnose na verifikaciju provjere sukladnosti s odredbama specifikacije]

IZJAVA O PRIGOVORU

1. NAZIV PROIZVODA

(uzet iz objavljenog "Službenog glasnika BiH")

2. SLUŽBENA OBAVIJEST

(uzeto iz objavljenog "Službenog glasnika BiH")

Broj obavijesti:

Datum objave "Službenog glasnika BiH":

3. POJEDINOSTI KONTAKTA

Osoba za kontaktiranje:

Grupa/organizacija/pojedinac:

ili

Nacionalno tijelo

Odjel:

Adresa:

Telefon/Telefaks:

E-pošta:

4. OBRAZLOŽENJE PRIGOVORA

5. POJEDINOSTI PRIGOVORA

Dostaviti izjavu o razlozima i opravdanosti prigovora. Dostaviti objašnjenje legitimnog interesa prigovarača, osim ako prigovor nije na državnoj razini. U tom slučaju se ne određuje legitiman interes. Izjava prigovora treba biti potpisana i datirana.

